

deprem sonrası geçici barınma mekanları

diyarbakır'da
depremden
hayatta kalan
lgbti+'lar

atalay göçer

deprem sonrası geçici barınma mekanları

diyarbakır'da
depremden
hayatta kalan
lgbti+'lar

atalay göçer

DEPREM SONRASI GEÇİCİ BARINMA MEKANLARI
DİYARBAKIR'DA DEPREMDEN HAYATTA KALAN LGBTİ+'LAR

Saha Koordinasyonu: Keskesor Amed LGBTİ+ Oluşumu
Barış için Kültürel Araştırmalar Derneği

Katkı Sağlayanlar: Diyarbakır Kadın, Çocuk ve LGBTİ+ Ağları

Yazar: Atalay Göçer

Son Okuma: Aysel Fidan, Behram Farisi, Okan Altekin

Grafik Tasarım: Ahmet M. Öğüt

Yayın tarihi: 07.03.2023

ISBN: 978-605-73580-2-8

Giriş: Deprem Ve Deprem Sonrası Duruma LGBTİ+'lar Açısından Genel Bir Bakış	7
Deprem Sonrası Geçici Barınma Mekanlarının LGBTİ+'lar Açısından İzlenmesi	10
Geçici Barınma Mekanlarında Kal(a)mayan LGBTİ+'lar	12
Geçici Barınma Mekanlarında Kala(bile)n LGBTİ+'lar	13
Geçici Barınma Mekanlarında Yaşanan Hak İhlalleri	15
Sonuç Yerine: Neler Yapılabilir?	17
Geçici Barınma Hizmetleri Sona Erdiğinde	18
LGBTİ+'ları Neler Bekliyor Olacak?	
Kaynakça	19

İçin- dekiler

6 Şubat 2023'te birkaç saat arayla Kahramanmaraş merkezli iki deprem yaşandı. Bu depremler Diyarbakır, Malatya, Adıyaman, Şanlıurfa, Gaziantep, Osmaniye, Kilis, Adana ve Hatay'ı da etkiledi.

17 Ağustos 1999 Gölcük, 12 Kasım 1999 Düzce ve 1 Mayıs 2003 Bingöl depremlerinden¹ bu yana tedbirler alınmadığı ve deprem sonrası müdahale hizmetleri aciliyet ve temel ihtiyaçlar gibi net olmayan/dar bir çerçevede programlaştırıldığı için 6 Şubat depremlerinde de yine hazırlıksız yakalanmış(!) olduk. Oysa “doğal afet” ya da “asrın felaketi” gibi kavramları bir kenara bırakarak Türkiye’de meydana gelen hem maddi hasarın hem de deprem sonrası müdahale hizmetlerindeki sorunların temel nedenleri hakkında düşünmemiz gerekiyor. Bunun için öncelikle afet kaynaklı yıkımların doğal değil politik olduğu gerçeğiyle yüzleşmeye başlanmalı.

Yaşadığımız bu iki depremle meydana gelen yıkımların nedeni ne kadar politik ise deprem sonrası acil müdahale hizmetleri kaynaklı yaşanan mağduriyetler de bir o kadar politiktir; devletin deprem öncesi ve sonrası yükümlülüklerini yerine getirmemesinin sonucudur.

Örneğin, kar hırsının besle(n)diği gevşek imar politikaları ile Kızılay'ın çadır satması aynı neoliberal anlayışın sonucudur. Malatya, Adıyaman, Kahramanmaraş ve Hatay'da, henüz desteğin ulaşmadığı, hatta enkaz kurtarma çalışmalarının devam ettiği, Alevi ve Kürt nüfusun yoğun olduğu bölgeler olmasına rağmen depremden etkilenen illerde kaç konutun yapılacağı duyurulması da TOKİ'nin ihtiyacına cevap veriyor.

Tüm bunların yanında devletin LGBTİ+ politikasını hatırlamakta fayda var. Pandemi sürecinde Diyanetin LGBTİ+'lara yönelik kurumsal nefreti; İstanbul Sözleşmesinin feshi için gerekçe olarak LGBTİ+'ların gösterilmesi ve daha

giriş: deprem ve deprem sonrası duruma lgbti+'lar açısından genel bir bakış

¹ 2011'de bir ay arayla Van'da meydana gelen iki depremi ise hem sayılan yakın geçmişteki depremlerden ders alınmamış hem de bizzat kendilerinden ders alınmayan depremler hanesine eklemekte fayda var.

sonrasında LGBTİ+'lara yönelik pogrom çağrısı yapan mitinglerle birlikte anaakım devlet politikası haline geldi. Son olarak yürütülen anayasa tartışmaları da LGBTİ+'lara yönelik nefretin yasal düzenlemelerinin altyapısını oluşturma girişimidir. Dolayısıyla deprem sonrası acil müdahale hizmetlerinde LGBTİ+'ların gözetimelememesi ve hatta yok sayılması öngörülebilir bir durumdur.

Yaşanan iki depremden önce, Diyarbakır'daki birçok LGBTİ+ yaşamını ayrımcılık ve şiddete maruz bırakılarak sürdürmeye çalışıyordu. Bu koşullar, sınıf, yaş, cinsiyet, cinsiyet ifadesi, eğitim, arkadaş, sivil toplum örgütleri/ siyasi oluşumlar ve aile desteği düzeyleri gibi çeşitli sosyal faktörler tarafından ya hafifletildi ya da güçlendirildi. Yine de koşullar ne olursa olsun, birçok LGBTİ+'nın adalet ve sağlık hizmetleri ile eğitim ve istihdama erişimlerinin ve siyasete katılımlarının ya mümkün olmadığını ya da bu alanlarda cinsel yönelim veya cinsiyet kimliğine dayalı şiddete maruz bırakıldıklarını biliyoruz. Cis-heteronormatif cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine bağlılığa dayalı ayrımcılığın, şiddetin ve damgalamanın iki depremden önce Diyarbakır'da hem kurumsal hem de toplumsal düzeyde yaygın olduğunu ortaya koyan araştırmaya [buradan](#) ulaşılabilir.²

Afet sığınakları, toplanma alanları ve çadırkentler genel olarak toplumsal yaşamının küçük birer evrenidirler. Afetten hayatta kalanların yaşadıkları kayıplar, geçici barınma mekanlarındaki yaşam koşulları ve daha sonrasına yönelik belirsizlik hali gibi durumlar göz önünde bulundurulduğunda travma toplumsal eşitsizlikleri derinleştirir. Acil müdahale hizmetlerinden sorumlu personeller de eşitsizliklerin derinleşmesinde aktif rol alırlar. Kırılgan bir topluluk olarak LGBTİ+'lar bu nedenle öfkenin, şiddetin ve çatışmanın hedefi haline gelebilirler. Dolayısıyla tıpkı kadınlar, çocuklar, göçmenler, yaşlılar ve özel gereksinimli bireyler gibi LGBTİ+'lar için de özel önlemlerin alınması zaruridir.

Örneğin; afet sonrası kargaşasında, translar şiddetin daha kolay hedefi haline gelebilirler. İkili cinsiyet rejimi sebebiyle afet sonrası mal ve hizmetlere erişim ile sığınma alanlarında barınma konusunda zorluklar yaşayabilirler, özbelirlenim hakkının önemli bir parçası olarak hormona erişemeyebilirler.

Genel popülasyonda, LGBTİ+ yaşlıların yalnız yaşama olasılığı, cis-heteroseksüel yaşlılara göre daha fazladır; çocuk sahibi olma olasılıkları daha azdır. LGBTİ+ yaşlılar daha izole durumdadırlar ve cis-heteroseksüel yaşlıların bir felaketten sonra yararlandığı destek yapılarından yoksundurlar.³ Ayrıca LGBTİ+'ların yoksul olması, afet sonrası barınma ve işsizlik sorununu da derinleştirecek önemli bir faktördür.⁴

Afet koordinasyonunda yer alanların, bir afetten etkilenen herkese sıcak ve

² Diyarbakır'daki LGBTİ+'ların yakın geçmişine dair detaylı bir analiz için bkz: Fidan, A. ve Göçer, A. (2022). *Yakın Geçmişten Olası Geleceğe Barışı Yeşertmek / 2013-2018 Yılları Arasında Diyarbakır'da Yaşayan LGBTİ+'lar*. bakad Yayınları.

³ LGBTİ+ ve yaşlı olmak hakkında detaylı bilgi için bkz: Gökpınar, Ö. (2021). *Yaşlı LGBTİ+'ların Hakları Ve Sorunları İle Dünyadan Örnekler*. 17 Mayıs Derneği.

⁴ LGBTİ+ olmak ve yoksulluk tartışmaları hakkında detaylı bilgi için bkz: Çakmak, D. (2022). *Ayrımcılıktan Yoksulluğa: Türkiye'de LGBTİ+'lar*. 17 Mayıs Derneği.

güvenli bir ortam sağlayabilmeleri için bu sorunları anlamaları gerekiyor.

Bu nedenle LGBTİ+'lar söz konusu olduğunda devlet tarafından herhangi bir özel önlemin alınıp alınmadığını tespit edebilmek için Barış için Kültürel Araştırmalar Derneği - bakad ve Keskesor Amed LGBTİ+ Oluşumu olarak geçici barınma mekanlarına odaklanmaya karar verdik. Bununla ilgili olarak iki görüşme formu hazırladık.⁵ Bu görüşme formlarından biri geçici barınma mekanlarındaki görevli ve sorumlulara yöneltilecek soruları, diğeri ise iki depremde de Diyarbakır'da bulunan LGBTİ+'lara yöneltilecek soruları içeriyordu. 1. görüşme formu 10 ve 11 Şubat 2023 günlerinde uygulandı. LGBTİ+'larla yapılan görüşmeler ise şubat ayı içerisinde belli periyodlar halinde telefon görüşmeleri ve ev/barınma mekanlarına yapılan ziyaretlerle gerçekleştirildi.

⁵ Diyarbakır Çocuk Hakları Odaklı Deprem Kriz Yönetim Ağı'nın uyguladığı görüşme formları LGBTİ+'lar için uyarlandı.

deprem sonrası geçici barınma mekan- larının lgbti+'lar açısından izlenmesi

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş Pazarcık merkezli 7,7 ve Elbistan merkezli 7,6 şiddetindeki iki depremin ardından Diyarbakır'da devletin tahsis ettiği barınma mekanları dışında belli başlı bazı cafe/bar işletmecileri ve çeşitli sivil toplum örgütleri de mekanlarını depremden hayatta kalanlara açmışlardır.

Bu rapor kapsamında AFAD'ın sorumlu olduğu Diyarbakır'daki sekiz afet barınma mekanı ile beş cafe/bar, iki kültür-sanat merkezi ve bir rehabilitasyon merkezinde izleme gerçekleştirdik. Tüm bu mekanlar arasındaki 8 işletme ile devletin tahsis ettiği 2 barınma mekanı birer *kapalı mekanken* devletin tahsis ettiği diğer 6 barınma alanı *çadırkent* olarak kullanılıyor.⁶

Bu mekanlar; (1) barınma alanları, (2) yemek alanları, (3) sağlık alanları, (4) kişisel hijyen ve özbakım imkanları, (5) tuvalet ve duş alanları ile (6) güvenlik koşulları bakımından izlendi. Buna göre;

1. Barınma alanlarının hiçbirinde LGBTİ+'lara yönelik güvenlik önlemi alınmadığı, lakin kapalı mekanların LGBTİ+'lar için görece güvenli olduğu söylenebilir. Özellikle kendi mekanlarını ihtiyaç sahiplerinin kullanımı için tahsis eden işletmelerin bu açıdan daha avantajlı olduğu gözlemlendi. Bir kapalı mekanda görüşme yapılan görevli, özel eğitime gereksinim duyan bireyler ve yaşlılar için özel alan oluşturduklarını belirtti. Onların yemeğe ulaşım, tuvalet gibi ihtiyaçlarında özenli davrandıklarını ifade etti. Bununla birlikte çadırkentlerde çocuklar, yaşlılar ve özel gereksinimli kişiler için özel önlem alınmadığı görüldü.

⁶ LGBTİ+ odaklı izleme çalışması yapıldığı söylendiğinde saha ekibi iki çadırkente alınmadı. Bu nedenle çadırkentlere dair veriler 6 çadırkentten değil 4 çadırkentten alınabildi.

Yaşam alanlarında LGBTİ+'ların mahremiyet ihtiyacını gözetecek düzenleme yapılmamış olsa da talep edildiği taktirde bu ihtiyacın karşılanabileceğini beyan eden 6 işletme sahibi bulunuyor.

Yemek ve tuvalet gibi ihtiyaç donanımları barınma mekanının içinde olan işletmelerde LGBTİ+'ların güvenliğini sağlayabilecek bir mekanizmaya ihtiyaç yokken bu donanımların barınma alanlarına uzak olduğu mekanlarda ise herhangi bir mekanizmanın olmadığı görüldü. Olası bir durumda güvenlik güçlerinin müdahale edebileceği söylendi.

2. Barınma mekanı olarak tahsis edilen her yerde yemek dağıtımı yapılıyorken özellikle çadırkentlerde **yemek alanlarına** ya da yemeğe erişim konusunda sıkıntı yaşanabileceği gözlemlendi.

Bu gibi alanlarda LGBTİ+'ları ve özel gereksinimi olanları yaşanabilecek bir izdihamdan koruyacak herhangi bir alan yönetiminin yapılmadığı görüldü.

Şeker hastalığı olanların yiyecek ihtiyacının hiçbir yemek alanında karşılanmadığı ve çölyak hastalarınınsa sadece bir kapalı mekanda gözetildiği tespit edildi. Kısmen de olsa öğün içinde yer alan çorba, pilav, meyve vs. yiyecekler ile vegan ve vejetaryenler yemeğe erişim sağlayabiliyor. Özellikle beş işletme, mutfaklarında kendi menülerini hazırlayabildikleri için böyle bir imkan sağlayabildiklerini beyan ettiler.

3. Barınma alanlarında LGBTİ+'ların psiko-sosyal destek alabilecekleri sağlık alanları düşünülmemiş olsa da üç işletme sahibi, mekanlarında ihtiyaç halinde böylesi güvenli alanlar tahsis edebileceklerini vurguladı. Bir işletme sahibi ve kapalı bir barınma alandaki bir görevli ise ihtiyaç halinde ilgili kişi ve kurumlara yönlendirme yapılabileceğini ifade etti.

Sağlık hizmeti veren barınma mekanları oldukça az. Çoğu barınma mekanında sağlık alanı ya oluşturulmamış ya da 6. gün oluşturulabilmiş. İşletmelerin olduğu muhit sağlık alanlarına yakın iken diğer barınma mekanlarının sağlık alanlarına uzak yerlere kurulduğunu söylemek mümkün. Özellikle LGBTİ+'ların sağlığa erişimde yaşadıkları ayrımcılıklar göz önünde bulundurulduğunda barınma mekanlarında LGBTİ+'ların belli başlı ilaçlara ve medikal malzemelere erişim sağlamakta güçlük çekebilecekleri öngörülebilir.

4. Hiçbir barınma mekanında özel olarak LGBTİ+'lara yönelik hijyen ve özbakım bilgilendirmesi yapılmamış. Gerekli bilgilendirme tüm barınanlara yönelik sadece üç işletmede, kapalı bir barınma mekanında ve bir çadırkentte yapılmış.

Menstrual hijyen ürünleri ve çocuk bezi dışında özel olarak LGBTİ+'lar için kişisel hijyen ve özbakım ürünlerinin sağlanmadığı tespit edildi.

5. Genel olarak işletmelerin tuvaletlerinin hijyenik ve trans kapsayıcı olduğu söylenebilir. Ama çadırkentlerde tuvaletler uzak olmaları nedeniyle LGBTİ+'lar için erişilebilir değildir. Tüm barınma mekanları arasında sadece bir işletmede duş alanı bulunuyor. Devletin tahsis ettiği bir kapalı mekanda duş alanı olmasına rağmen kapalı tutulduğu görüldü.

6. Doğal ve insan kaynaklı afet durumunda LGBTİ+'ların güvenli bölgelere tahliye edilmesine ilişkin herhangi bir planlama yapılmadığı gibi etnik/dini çatışma eğilimi olan alanlarda LGBTİ+'lar için herhangi bir güvenlik önlemi bulunmadığı gözlemlendi.

Özellikle cafe/bar sahipleri arasından ihtiyaç sahiplerine barınma sağlama noktasında sürdürülebilirliğin olmadığını açıkça beyan edenler oldu. Dayanışma ağları ile sağlanan yiyecekler dışında, ısınma ve elektrik ihtiyacının en fazla iki hafta daha karşılanabileceği, çalışanların maaşları vs. söz konusu olduğunda çalışmaya başlamaları gerektiği vurgulandı. Pandemi ve sonrasında ekonomik krizin işletme sahiplerini zorladığı ve depremle birlikte sorunların daha da arttığı ifade edildi.⁷

Mevsim koşullarına uygun olmayan ve ihtiyaçların karşılanması noktasında yetersiz kalan çadırkentlerin geçici barınma mekanları oldukları göz önünde bulundurulduğunda kalıcı barınma mekanları için şimdiden hazırlık yapılması gerektiği söylenebilir. Bunun için öncelikle iki depremi Diyarbakır'da yaşamış olan erişim sağlayabildiğimiz 70 LGBTİ+'nın aktarımlarına kulak vermek gerekiyor.

Geçici Barınma Mekanlarında Kal(a)mayan LGBTİ+'lar:

23 görüşmeci deprem sonrasında barınma mekanlarına dair yapılan çağrı uyarınca bu alanlara gitmek istemesine rağmen LGBTİ+ olmaktan kaynaklı ya evde kalmayı tercih ediyor ya da günlük kiralanan dairelere yüksek kiralar ödemek zorunda kalıyor.⁸

Bir trans kadın deprem sonrası gittiği devletin tahsis ettiği bir barınma mekanına alınmadığını ve geri gönderildiğini ifade etti.

Bir görüşmeci de ıslak zemin üzerinde ısıtmanın olmadığı boş bir çadırda tek bir pikeyle kalmak istemediği için barınma mekanını tercih etmeyip geceyi uykusuz bir şekilde evinde geçirmek zorunda kaldığını belirtti.

Seks işçisi görüşmeciler toplanma alanlarında müşterilerle karşılaşma kor-

⁷ İşletme sahipleri 17 Şubat 2023 itibarıyla günlük işleyişe geçeceklerini ve barınma desteğini sonlandırdıklarını açıkladılar. İhtiyaç olduğunda depremden zarar görenlere hizmet vereceklerini duyurdular (21 Şubat 2023 tarihinde Hatay'da gerçekleşen 6,4 şiddetindeki deprem sonrası barınma hizmeti verdiler).

⁸ 7 cis kadın seks işçisi de benzer aktarımda bulundu.

kuşu yaşadıkları için barınma mekanlarının kendileri için güvenli olmadığını belirttiler.

Evlerinde kalmak zorunda kalan görüşmeciler yardım dağıtımları düzensiz ve kontrolsüz gerçekleştiği için izdihamdan kaynaklı yiyecek, giyecek ve ısınma gibi temel ihtiyaç malzemelerine erişim sağlayamadıklarını aktardılar. Erzak dağıtımının konut bazlı olması gerektiğini söylediler.

Bazı görüşmeciler, cafe/barlar barınma olarak nispeten güvenilir olsa da, depremden hayatta kalan diğer ailelerden kaynaklı kalmayı tercih etmediklerini aktardılar. Bu görüşmecilerin arasında aileleri barınma mekanlarında kalanlar da yer alıyor.

Başka bir görüşmeci de kendi sürecini şöyle aktardı: "Barındığımız yerde beni bilen arkadaşlarım var. Bu süreçte sorularıyla beni aşırı rahatsız ediyorlar (Ne zaman kendini keşfettin? Aktif misin pasif misin?)." Kimliğini açık yaşamak istemediğini ama bunlara maruz kaldığı için rahatsız olduğunu söyleyen görüşmeci barınma mekanından ayrıldığını, arkadaşının hasarlı evine yerleştiğini ve enkaz kaldırma çalışmalarına gönüllü olarak katıldığını ifade etti.

Geçici Barınma Mekanlarında Kala(bile)n lgbti+'lar:

Görüşme yaptığımız lgbti+'lar arasında açık kimlikli olmaları halinde saldırıya açık hale gelebileceklerinden korkanlar olduğunu gözlemledik. Bir görüşmeci durumu şöyle aktardı: "24 saat orda kalınıyor. Gece uyuyanlar oluyor. Orda uyku halinde güvende hissetmiyoruz. O nedenle kimliğimizi gizliyoruz."

Bir görüşmeci arkadaşlarıyla ve ailesiyle birlikte olmayı tercih ettiğini söyledi: "Çevrem, arkadaşlarım beni biliyor. Onlarla güvende hissediyorum."

Bir görüşmeci barınma mekanında yaşadığı kaygılarını şu şekilde ifade etti: "Ailem beni bildiği için sıkıntı yaşamıyorum. Ama o mekanlarda açık değilim. Açık olmayan tanıdığım diğer lubunyalara aramızda da herhangi bir dayanışma oluşmuyor. Ailem bilse de çevredekilere ifşa olma korkusu var."

Açık olmadığını belirten bir görüşmeci de kendi durumunu; "ailemle birlikte kaldığım barınma mekanında lgbti+ olmamdan kaynaklı olmasa da barınma mekanındaki eksikliklerden kaynaklı sorun yaşadım," şeklinde anlattı.

Kimliklerini gizlemek zorunda bırakılan lgbti+'ların aileleriyle birlikte ba-

rınma mekanlarında kalıyorlarsa kendi ihtiyaçlarından ziyade aile fertlerinin ihtiyaçlarının karşılanmasına öncelik verdiklerini gözlemledik. Dolayısıyla LGBTİ+'ların özgün ihtiyaçlarının karşılanmasındaki yetersizliğin önemli bir nedeni de homofobi ve transfobiye maruz kalma korkusudur, diyebiliriz. Özellikle devletin tahsis ettiği barınma mekanlarının bu ihtiyaçları karşılayabilecek kapasitede olmadığını söylememiz gerekiyor.

Benzer bir durumu bir görüşmeci şöyle aktardı: “Kalacağım bir yer yok, kalmak zorunda olduğum yerde güvende hissetmiyorum, kaldığım yerin yaşama koşulları yetersiz.”

Bir görüşmeci tüm bu zor koşullara rağmen bulunduğu bina yıkılacağı için geçici barınma mekanlarında kalmak zorunda olduğunu, ama ilerisi için barınma sorunu yaşayacağını ifade etti.

Kaldığı geçici barınma mekanında yeterli imkanların olmaması nedeniyle psikolojik destek ihtiyacını karşılayamayan bir görüşmeci kendi durumunu şu şekilde aktardı: “Başka lubunyalara ulaşabilmek istiyorum. Yan yana gelmek istiyorum.”

Devletin LGBTİ+'ların haklarını koruyan, ayrımcılık yasağı ilkesinin gereklerini yerine getirecek uygulamaların gerçekleşmesine zemin hazırlayacak yasal düzenlemeleri yapmaması gibi 15 Eylül 2022 tarihinde resmi gazetede yayınlanan ve [şu bağlantıdan](#) erişime açık "Türkiye Afet Müdahale Planı" da LGBTİ+ kapsayıcı değildir. Devletin tahsis ettiği ve AFAD'ın sorumlu olduğu geçici barınma mekanları söz konusu olduğunda uygulamaların pek çok hak ihlaline neden olduğunu söylemek mümkün:

Yaşama hakkı: Diyarbakır'da, depremde yaşadığı bina hasar görmüş pek çok LGBTİ+ hasarlı binadaki evinde kalmak zorunda bırakılıyor. Sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı ihlalinin yanı sıra bizzat kendi yaşamlarını riske atmalarına göz yumuluyor.

Barınma hakkı: Özellikle trans kadınlar ya barınma mekanlarına alınmıyor ya da her an tehditlere açık, güvensiz ortamlara mecbur bırakılıyor. Seks işçileri günlük kiralanan dairelerde sadece çalışmak için değil barınmak için de kalıyor ve bunun için yüksek kiralar ödemek zorunda bırakılıyor.

Ayrımcılık yasağı: Bu izleme çalışmasını yapmak için alandaki bir görevliye ulaşmak isteyen gönüllüler sorumlu kişi tarafından alandan şöyle kovuluyor: "Biz valilikle, devletin kurumlarıyla çalışıyoruz. Ne LGBT'si. Burada öyle bir şey yok."

Sağlık hizmetlerine erişim hakkı: Barınma mekanlarında sınırlı çeşitlilikte ilaç temin edilebiliyor. ART⁹, hormon vs. tedarik edilemiyor. Sağlık personeli LGBTİ+'ların özgün ihtiyaçlarını karşılayamıyor veya onları uygun birimlere yönlendirebilecek farkındalığa sahip değil. Diş sağlığı problemi için sadece ağrı kesici verildiği, uyuz için sosyal hizmet biriminin nöbetçi eczane aradığı göz önünde bulundurulduğunda sağlığa erişimin tüm ihtiyaç sahipleri için

geçici barınma mekan- larında yaşanan hak ihlalleri

⁹ Antiretroviral terapi/tedavi: HIV'in insan vücudunda kendini kopyalamasını durdurarak bağışıklık sisteminin zarar görmesini engeller ve bireylerin sağlıklı yaşamlarına devam etmelerini sağlar.

sorunlu olduğunu söylemek mümkün. Her barınma mekanında psikososyal destek çadırı bulunmuyor. Psikososyal destek verilen çadırkentlerde ise personele erişimde sıkıntılar yaşanıyor.

Mal ve hizmetlere erişim hakkı: Geçici barınma mekanlarında olası izdihamlara vs. yönelik herhangi bir önlem alınmadığı için LGBTİ+'lar yemek alanlarına erişim sağlamakta sorun yaşıyor. Alan içinde bulunmayan tuvaletlere erişim ise yoğunluğun yaşandığı cami tuvaletleriyle sınırlı olduğu için LGBTİ+'lar tuvalet ihtiyaçlarını karşılamakta sorun yaşıyor. Hijyen kitleri sadece çocuk bezi ve menstrual hijyen ürünlerinden ibaret olduğu için LGBTİ+'lar hijyen ve özbakım ihtiyaçlarını karşılayamıyor.

Özel hayata saygı hakkı: Geçici barınma mekanlarında kalan LGBTİ+'lar kendi güvenlikleri için “yeniden kapanmak”¹⁰ zorunda bırakılıyor. Geçici barınma mekanları LGBTİ+'ların mahremiyetini sağlamaya uygun değil. Hem görevliler hem de depremden hayatta kalanlar için mekanda yaşanabilecek şiddete dair koruyucu önlemler alınmıyor.

Yukarıda sayılan haklara erişimin depremle birlikte spesifik bir hal aldığını ve katmerlenerek zorlaştığını söylememiz gerekiyor. Geçici barınma mekanlarının mevcut ihtiyacı karşılamakta yetersiz kaldığı göz önünde bulundurulduğunda deprem sonrası müdahalelerle ilgili olarak acil önlem alınması kendini bir zorunluluk olarak ortaya koyuyor.

¹⁰ Yeniden kapanma, LGBTİ+'ların kendilerini rahat hissetmedikleri veya potansiyel olarak tehdit altında veya güvensiz hissettikleri bir alana girdiklerinde gerçekleşir. Yeniden kapanma, kimliklerini gizlemeleri, geçici bir dolaba geri dönmeleri anlamına gelir.

Diyarbakır'da toplumsal dayanışma ağları tarafından oluşturulan afet sonrası koordinasyonun ve işletmelerini geçici barınma mekanı olarak tahsis eden mekan sahiplerinin LGBTİ+'ları gözetme konusunda görece iyi durumda olduğu gözlemlendi.

Devletin tahsis ettiği geçici barınma mekanlarının toplumsal cinsiyet eşitliği ve LGBTİ+'lar konusunda gerekli donanıma sahip olmaması LGBTİ+'ları ayrımcılığa ve şiddete açık hale getiriyor.

Geçici barınma alanlarında LGBTİ+'ların güvenliğinin sağlanması, şiddete ve ayrımcılığa uğramasının önüne geçilebilmesi ve şiddetle mücadele edilebilmesi açısından aşağıdaki önerilerin hayata geçirilmesi gerekiyor:

- Afet programlarında çalışan kişilerin toplumsal cinsiyet ve cinsel çeşitlilik hakkında bilgilendirilmesi ve farkındalık düzeylerinin artırılması (bunu devlet kurumları üstlenmiyorsa toplumsal dayanışma ağları¹¹ olarak inisiyatif alınması).
- “Kadın/çocuk/özel gereksinimli/yaşlı/göçmen (sığınmacı, mülteci vs.) programları” dışında/yanında LGBTİ+ kapsayıcı programların da oluşturulması (mevcut yasal düzenlemeler buna imkân vermiyorsa toplumsal dayanışma ağları olarak sahadaki LGBTİ+ aktivistleriyle işbirliği geliştirilmesi).
- Afet programlarında ihtiyaca göre yönlendirilebilecek ve görev alabilecek LGBTİ+'ların yer alması (mevcut siyasi koşullar buna imkân vermiyorsa toplumsal dayanışma ağları olarak sahadaki LGBTİ+ aktivistleriyle işbirliği geliştirilmesi).
- Geçici barınma mekanlarında LGBTİ+'lar için güvenli alanların oluşturulması, mahremiyetin gözetilmesi, temel ihtiyaç ve hizmetlere erişimin sağlanması için mekanizmaların oluşturulması (mevcut afet ve

sonuç yerine: neler yapıla- bilir?

11 Sivil toplum örgütleri, sendikalar, meslek odaları, siyasi yapılar vs.

acil durum müdahale hizmet anlayışının LGBTİ+ kapsayıcı olmaması nedeniyle toplumsal dayanışma ağları olarak sahadaki LGBTİ+ aktivistleriyle iş birliği geliştirilmesi).

- Acil durumlarda LGBTİ+'ların güvenliklerini tehlikeye atabilecek ayrı bir barınma yerine yönlendirilmemesi, tahliye durumunda gerekli hazırlıkların yapılması, yönlendirilen barınma mekanının güvenli ve elverişli koşullara sahip olduğunun teyit edilmesi (mevcut afet ve acil durum müdahale hizmet anlayışının LGBTİ+ kapsayıcı olmaması nedeniyle toplumsal dayanışma ağları olarak sahadaki LGBTİ+ aktivistleriyle iş birliği geliştirilmesi).
- LGBTİ+'lar için acil ihtiyaç fonu oluşturulması için fon veren kurumlarla iletişim geliştirilmesi, izleme çalışmalarının desteklenmesi.

Geçici Barınma Hizmetleri Sona Erdiğinde LGBTİ+'ları Neler Bekliyor Olacak?

Diyarbakır'da yaşayan ve evleri ağır hasarlı olan LGBTİ+'ları bekleyen en büyük sorunlar arasında barınma sorunu ve göçten kaynaklı oluşabilecek; ırkçılık ve inanç temelli ayrımcılık, sosyoekonomik koşulların elverişsizliği gibi sorunlar geliyor. Mevcut ekonomik kriz göz önünde bulundurulduğunda bu sorunların katmerleneceğini ve yakıcı sonuçları olacağını pekâlâ söylemek mümkün. Dolayısıyla toplumsal dayanışma ağlarının bu meseleyi göz önünde bulundurarak kaynak geliştirmesi hayati önem arz ediyor.

kaynakça

- Çakmak, D. (2022). *Ayrımcılıktan Yoksulluğa: Türkiye'de LGBTİ+'lar*. 17 Mayıs Derneği.
- Fidan, A. ve Göçer, A. (2022). *Yakın Geçmişten Olası Geleceğe Barışı Yeşertmek / 2013-2018 Yılları Arasında Diyarbakır'da Yaşayan LGBTİ+'lar*. bakad Yayınları.
- Gökpınar, Ö. (2021). *Yaşlı LGBTİ+'ların Hakları Ve Sorunları İle Dünyadan Örnekler*. 17 Mayıs Derneği.

Elektronik kaynaklar:

- <https://www.hstoday.us/subject-matter-areas/emergency-preparedness/how-to-include-the-lgbt-community-in-disaster-preparedness/>
 - <https://pozitifyasam.org/tedav1/>
 - <https://outrightinternational.org/sites/default/files/2022-10/haiti-servio.pdf>
 - <https://disasterphilanthropy.org/resources/lgbtq-communities-and-disasters/>
 - <https://kaosgl.org/haber/afet-hazirligini-kadin-ve-erkegin-otesinde-dusunmek>
-

